

O Solženicynovi a Ličkovi

DAVID BURG, GEORGE FEIFER

Úryvky z knihy D. Burg, G. Feifer: Solzhenitsyn: A Biography, Londýn 1972.

Protest

Solženicyn cítil, že na jar 1967 nadišiel čas, aby sa verejne postavil (ak by to bolo nutné, tak osamotene) za práva ruských spisovateľov. Jeho práva boli už dlhšie systematicky porušované a pokusy o ich obranu konvenčnými prostriedkami sa ukázali ako zbytočné. Mal všetky dôvody domnievať sa, že už dávnejšie bol vydaný zákaz na všetky jeho diela bez ohľadu na ich obsah. Práve preto sa pripravil na úplne odlišný postoj voči orgánom štátnej moci.

Jeho prípravy urýchlila náhoda a, ako to mnohokrát v ruskom živote býva (častejšie ako v otvorenejších spoločnostiach), uznanlivá reakcia zo zahraničia. Po vzrušení, ktoré vyvolalo publikovanie kapitoly z knihy Rakovina v Československu, novinára, ktorému Solženicyn zaslal tých 10 strán, poslali do Ruska spraviť s autorom rozhovor. Tento novinár bol aj prekladateľom ruskej literatúry do slovenčiny. Sponzorom jeho cesty bol najpokrokovejší československý literárny časopis. Pavel Ličko dorazil do Moskvy v marci 1967 a o rozhovor zažiadal prostredníctvom Zväzu spisovateľov.

Keďže sovietska byrokracia mu nebola neznáma, nenechal sa odradiť palbou zamietavých stanovísk Zväzu. Povedali mu, že so Solženicynom sa nemôže stretnúť, pretože autor bol „buď zaneprázdnený, alebo chorý, alebo takmer umierajúci – v každom prípade však nemá rád návštevníkov“. Nemohol sa vydať ani na trojhodinovú cestu, aby si overil tieto niekedy znepokojujúce informácie, pretože mesto Riazan' je uzatvorené pre všetkých cudzincov, dokonca aj občanov socialistických krajín. Po tom, ako sa v dostatočnej miere pokúsil k autorovi prepracovať prostredníctvom

oficiálnych kanálov, podujal sa poslať telegram priamo Solženicynovi. Ešte v ten deň mu prišla odpoveď, v ktorej ho autor pozval k sebe domov a poskytol mu podrobné cestovné inštrukcie.

Solženicynova odpoveď bola predzvestou jeho novej stratégie. Už predtým sa od spoločných moskovských priateľov dozvedel, že Ličko je spoľahlivý, zodpovedný a sympatický muž, avšak až donedávna by to pre neho neznamenal veľa. So slovenským návštevníkom by sa odmietol stretnúť rovnako, ako to urobil aj iným novinárom počas rokov svojej slávy. Aj keď tento prístup nebrzdil jeho literárne snaženie (stále veril tomu, že počas autorovho života o ňom verejnosť nemusí vedieť viac, ako odhaľuje jeho dielo), bola to vedomá nevýhoda pre niekoho, kto sa rozhodol zohrať verejnú rolu. Protest obskúrnej postavy má z povahy veci nižšiu váhu a dokonca aj nižšiu presvedčivosť ako ten istý krok od široko známej verejnej osoby. V skutočnosti Solženicyn možno zvažoval, či tie roky tvrdohlavého odmietania prezentácie vo verejných médiách neboli z retrospektívneho pohľadu taktickou chybou. Ak by sa s ním celé Rusko zoznámilo v rokoch 1962 a 1963 cez televíziu a tlač, bolo by náročnejšie viesť proti nemu ohováračskú kampaň. Teraz sa dostal do bodu, že hľadá (príliš neskoro) platformu na odrazenie diskreditačných útokov.

Ličkov telegram preto prišiel ako na zavolanie, čo dokazuje aj rýchlosť odpovede. Sám Ličko bol z toho nadšený, aj keď jeho návšteva ešte vôbec nebola istá. „Potreboval som špeciálne víza pre Riazan',“ napísal. „Aj napriek Solženicynovmu pozvaniu by som ich však nikdy nebol získal cez Zväz spisovateľov.“ Ličko sa preto obrátil na iný kanál – sovietskych veteránov. Bez toho, aby spomenul skutočný účel svojej návštevy, požiadal organizáciu Sovietskych veteránov (s ktorými mal